

ЕВОЛЮЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

EVOLUTION OF THE USUAL REGULATION OF THE EUROPEAN SERVICE SYSTEM

У статті узагальнено й розглянуто еволюцію державного регулювання європейської банківської системи. Охарактеризовано аналіз діяльності Європейської системи центральних банків та названо основні інструменти регулювання банківської системи в країнах Європи. Окреслено Директиву «Про скасування обмежень свободи підприємництва та свободи надання послуг щодо самостійної діяльності банків та інших фінансових установ». Розглянуто мету створення Директиви «Про обмеження переміщення капіталу». Охарактеризовано Директиву «Щодо створення та діяльності кредитних установ». Надано аналіз чотирирівневої системи законодавчого регулювання фінансових ринків. Висвітлено діяльність Директиви «Про створення та діяльність кредитних установ». Узагальнено головну мету створення європейської системи фінансового нагляду. Розглянуто діяльність Європейської ради із системних ризиків та Об'єднаного комітету європейських наглядових органів. Висвітлено основну мету діяльності Базельського комітету з банківського нагляду. Показано головні аспекти та основні недоліки діяльності Базеля I. Названо головні принципи Базеля III.

Ключові слова: державне регулювання, банківська система, європейське законодавство, директива, Базельський комітет.

В статті обобщена и рассмотрена эволюция государственного регулирования евро-

пейской банковской системы. Охарактеризован анализ деятельности Европейской системы центральных банков и названы основные инструменты регулирования банковской системы в странах Европы. Очерчена Директива «Об отмене ограничений свободы предпринимательства и свободы предоставления услуг по самостоятельной деятельности банков и других финансовых учреждений». Рассмотрена цель создания Директивы «Об ограничении перемещения капитала». Охарактеризована Директива «О создании и деятельности кредитных учреждений». Предоставлен анализ четырехуровневой системы законодательного регулирования финансовых рынков. Отражена деятельность Директивы «О создании и деятельности кредитных учреждений». Обобщена главная цель создания европейской системы финансового надзора. Рассмотрена деятельность Европейского совета по системным рискам и Объединенного комитета европейских надзорных органов. Освещена основная цель деятельности Базельского комитета по банковскому надзору. Показаны главные аспекты и основные недостатки деятельности Базеля I. Названы главные принципы Базеля III.

Ключевые слова: государственное регулирование, банковская система, европейское законодательство, директива, Базельский комитет.

УДК 336.71

<https://doi.org/10.32843/infrastruct45-4>

Король М.М.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин
Ужгородський національний університет

Korol Maryna

Uzhhorod National University

In the European banking system, there is a single legal field within which European credit institutions operate, the basic principles of which are enshrined in legal norms that provide unified regulation of banking activities. The evolution of state regulation of the European banking system has proven the need for effective supervision of banks. The task of the supervisory authority is to ensure the safety and sound operation of banks. To do this, they must have adequate capital and reserves needed to cover the risks arising in the course of banking operations. The article summarizes and considers the evolution of state regulation of the European banking system. The analysis of the activity of the European system of central banks is described and the main tools of regulation of the banking system in the European countries are named. Legislative regulation of European banking is covered. The characteristic of the most significant and revolutionary directives is given. The Directive "On the abolition of restrictions on the freedom of enterprise and freedom to provide services in relation to the independent activities of banks and other financial institutions", the activity of the Directive "On coordination of laws, by-laws and administrative provisions concerning credit institutions and their activities" is shown. The Directive "On harmonization of provisions, laws, by-laws and administrative acts relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions" is described. System of legislative regulation of financial markets the activity of the Directive "On establishment and activity of credit institutions" is covered. The main purpose of creating a European system of financial supervision is analyzed. The activities of the European Systemic Risk Board and the Joint Committee of European Supervisory Authorities are considered. The grounds for the creation of the European Banking Union are described. The key elements of the European Banking Union are named. The characteristics of the Basel banking agreements are given. The main purpose of the Basel Committee on Banking Supervision is highlighted. The main aspects and main shortcomings of Basel I are shown. The main parameters of Basel II are analyzed. The main principles of Basel III are named.

Key words: state regulation, banking system, European legislation, directive, Basel Committee.

Постановка проблеми. Еволюція державного регулювання європейської банківської системи довела необхідність ефективного нагляду за діяльністю банків. Завдання наглядового органу полягає у гарантуванні безпеки та надійного функціонування банків. Для цього вони повинні мати у своєму розпорядженні адекватні капітали й резерви, необхідні для покриття ризиків, що виникають у процесі виконання банківських операцій. Витрати на проведення банківського нагляду великі, але, як засвідчила практика, збитки, яких можна зазнати, коли немає нагляду, виявляються незрівнянно більшими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням еволюції державного регулювання європейської банківської системи присвячені праці таких учених, як М. Сідак, С. Мічатека, М. Гойванюк, О. Мозговий, О. Павлюк, Л. Конопатська. Шляхами вирішення проблемних питань зазначеними авторами стало прийняття Базельським комітетом з банківського нагляду (BCBS) набору міжнародних регуляторних правил та вказівок для регулювання вимог до банківського капіталу.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз діяльності Європейської системи

центральної банківської системи в країнах Європи. Також метою дослідження є аналіз діяльності Базельського комітету з банківського нагляду.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз регуляторного середовища вказує на те, що саме договори та директиви є основними інструментами регулювання та нагляду в країнах Європи. Так, як уже зазначалося раніше, у 1992 році на основі Маастрихтського договору створено Європейську систему центральних банків (ЄСЦБ), до складу якого увійшли Європейський центральний банк (ЄЦБ) та 28 національних центральних банків ЄС. ЄСЦБ регулюється директивними органами ЄЦБ, а саме Радою керуючих, Виконавчою радою та Генеральною радою, і не володіє правосуб'єктністю. На відміну від ЄСЦБ, ЄЦБ має правосуб'єктність.

Укладачі Маастрихтського договору виявили надзвичайну обережність у тому, щоб економічний та валютний союз не включав жодних характеристик горизонтальної або вертикальної системи вирівнювання між країнами-членами або між ЄС та країнами-членами. Як і раніше, всі країни-члени несуть повну відповідальність за свої фінанси.

Оскільки Центральні банки традиційно беруть участь у пруденційному нагляді за банками, розробленні та впровадженні нормативно-правових актів, то логічним є той факт, що ЄЦБ виконує цю ж місію у європейській банківській системі.

Європейська банківська діяльність регулюється міжнародним первинним та національним вторинним правом. Вторинне законодавство може мати як обов'язковий характер (директиви, положення), так і необов'язковий характер (рекомендації).

В подальшому акцентуємо увагу на найбільш революційних та значущих, на нашу думку, директивах.

Прийняття Директиви Ради «Про скасування обмежень свободи підприємництва та свободи надання послуг щодо самостійної діяльності банків та інших фінансових установ» від 28 червня 1973 року 73/183/ЄЕС [1] сприяло розвитку законодавства ЄС, оскільки, згідно з її положеннями, відмінялися наявні обмеження щодо установ та послуг, які вони надавали.

12 грудня 1977 року Рада ЄЕС прийняла Першу Директиву 77/780 / ЄЕС «Про координацію законів, підзаконних актів та адміністративних положень, що стосуються кредитних установ та їх діяльності» [2], яка здійснила комплексний підхід до регулювання європейської банківської діяльності. Зокрема, в цій Директиві йшлося про те, що банківська діяльність має супроводжуватися відповідним дозволом компетентного органу цієї країни.

Наступна прийнята Директива «Про узгодження положень, законів, підзаконних та адміністративних актів, які стосуються започаткування діяльності кредитних установ та їх діяльності» від 15 грудня 1989 року 89/646/ЄЕС [3] зазначила, що дозвіл, наданий на здійснення банківської діяльності в одній країні ЄС, поширюється також на інші країни-члени ЄС. Саме з прийняттям цієї Директиви в ЄС було створено єдиний ринок банківських послуг.

Подальшим етапом формування спільного ринку ЄЕС стала прийнята 24 червня 1988 року Директива 88/361/ЄЕС [4], яка зняла обмеження на переміщення капіталу. Проте завершальним етапом у формуванні спільного ринку банківських послуг стала прийнята Директива «Щодо узгодження законів, підзаконних актів які стосуються початку і здійснення діяльності кредитних установ, та внесення змін до Директиви 77/780/ЄЕС» Ради від 15 грудня 1989 року № 89/646/ЄЕС [3]. Таким чином, надалі банки, які отримали ліцензію в країні за місцем знаходження, мали можливість безперешкодно здійснювати свою діяльність також в інших країнах-членах. При цьому контроль за банками здійснюють наглядові органи країни, на території яких розміщені банки.

Неодноразове внесення змін, доповнень до чинних Директив, велика кількість різноманітних джерел правового регулювання створювали проблеми за їх практичного застосування. Саме тому 15 березня 2000 року Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу була прийнята Директива «Щодо створення та діяльності кредитних установ» 2000/12/ЄС [5], у якій було зібрано та систематизовано положення попередніх Директив, окрім того, вона забезпечувала правове регулювання стосовно створення, ліцензування, ліквідації та реорганізації кредитних і фінансових установ.

Хоча нині Перша та Друга Директиви вже втрачили чинність, вони суттєво вплинули на розвиток європейської банківської системи, створивши єдині правила регулювання банківської діяльності, систему співробітництва органів банківського нагляду, основи однакового банківського нагляду в державах-членах ЄС, засади загальної політики в галузі правового регулювання банківської діяльності щодо третіх країн, передумови для збільшення та універсалізації кредитних установ на основі однакових правил регулювання їх діяльності тощо [6, с. 130–135].

Наступним не менш важливим кроком у 2001 році в галузі регулювання ринку цінних паперів завдяки Аллександру Ламфалуссі став новий підхід до їх регулювання та нагляду [7] Членами комітету мудреців, керівником якого був А. Ламфалуссі, була запропонована чотирирівнева система законодавчого регулювання фінансових ринків (рис. 1).

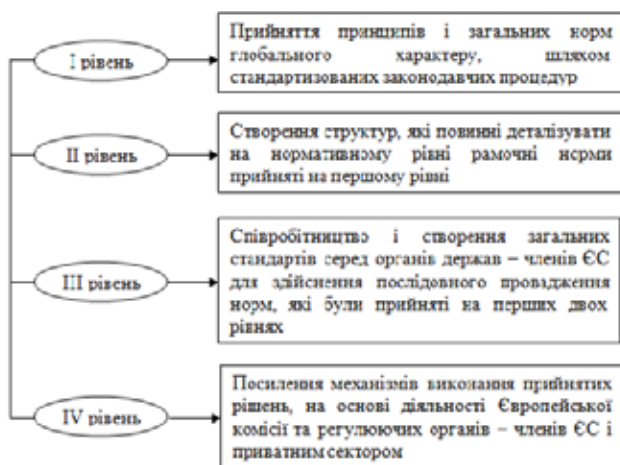

Рис. 1. Чотирирівнева система законодавчого регулювання фінансових ринків за А. Ламфалуссі

Джерело: [8]

Так, підхід А. Ламфалуссі був розширений на весь фінансовий ринок, що привело до створення Європейського банківського комітету, в якому ЄЦБ має місце спостерігача та Комітету європейських банківських наглядачів, у якому ЄЦБ засідає.

У 2006 році Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу була прийнята Директива 2006/48/ЄС «Про створення та діяльність кредитних установ» [9], основним досягненням якої стало закріплення принципів правового регулювання банківської діяльності в Європейському Союзі.

У жовтні 2008 року Європейська комісія доручила спеціально створеній комісії на чолі з Жаком де Ларозьєром розробити рекомендації в галузі фінансового регулювання та нагляду.

Така необхідність була викликана економічною кризою і рецесією країн Єврозони. Комісія дійшла висновку, що нормативно-правова база не є злагодженою і постає гостра проблема у створенні єдиного органу, що забезпечив би контроль за фінансовою системою ЄС. Як наслідок, було створено Європейську систему фінансового нагляду, до складу якої входили три наглядові органи, такі як Європейський банківський орган (Лондон), Орган регулювання європейських ринків цінних паперів (Париж) та Європейський орган пенсійного забезпечення (Франкфурт). Крім того, складовою частиною системи є Європейська рада із системних ризиків, яка покликана запобігати ризикам або пом'якшувати їх, а також здійснює макропруденційний нагляд за фінансовою системою в рамках ЄС [10, с. 28–45].

Світова фінансова криза 2007–2008 років рельєфно окреслила проблеми та показала необхідність створення системи європейського банківського нагляду. Як наслідок, у 2011 році створено Європейську раду із системних ризиків та Об'єднаний комітет європейських наглядових

органів. Останній включав такі наглядові органи, як Європейська банківська адміністрація за банківською діяльністю, Європейська страхова та пенсійна адміністрація за страхуванням та Європейська ринкова та облігаційна адміністрація за ринком цінних паперів. Об'єднаний комітет європейських наглядових органів разом із національними регуляторами утворює Європейську систему фінансового нагляду [11, с. 86–97].

Революційною зміною в архітектурі європейської банківської системи стало створення у 2014 році Європейського банківського союзу, рушійною силою для формування якого стала фінансова слабкість банків Єврозони.

Ключовими складниками Союзу стали [11, с. 86–97]:

- єдине зведення правил для банків (регулювання);
- єдина структура банківського нагляду (нагляд);
- єдиний механізм рефінансування банків за рахунок зборів із самого банківського сектору;
- єдина система захисту депозитів;
- єдиний механізм тимчасової бюджетної підтримки.

До 1 січня 2013 року основним джерелом європейського права, що регулювало діяльність кредитних установ у ЄС, була Директива № 2006/48/ЄС, яка містила 7 розділів, 160 статей, 14 додатків. Проте вона була замінена новим надзвичайно важливим законодавчим пакетом, що мав назву “CRD IV”. Цей пакет почав діяти з 1 січня 2014 року і складався з Постанови ЄС № 575/2013 [12] та Директиви 2013/36/ЄС [13], а його основна місія полягала в тому, що він переніс нові глобальні стандарти Базеля III в правовий простір ЄС. До них належать поправки до визначення капіталу та кредитного ризику контрагента й запровадження коефіцієнта ліквідності та вимог ліквідності.

На відміну від директив Єврокомісії, які є юридичним документом, принципи Базельського комітету з банківського нагляду такого статусу не мають, проте вони заслуговують на окрему увагу. Базельські банківські угоди – це норми, видані Базельським комітетом з банківського нагляду (BCBS), утвореним під егідою Банку міжнародних розрахунків (BIS), розташованого в Базелі (Швейцарія). Комітет формулює вказівки та дає рекомендації щодо передового досвіду в банківській галузі. Базельські угоди, які регулюють норми достатності капіталу в банківському секторі, мають на меті забезпечення фінансової стабільності, отже, підвищення спроможності банків поглинати ризики.

У 1988 році Базельський комітет з банківського нагляду (BCBS) вперше прийняв набір міжнародних регуляторних правил та вказівок для регулювання вимог до банківського капіталу. За даними BCBS, Базель I мав дві такі основні цілі:

– встановлення більш рівних умов міжнародної конкуренції між банками;

– зменшення ймовірності того, що така конкуренція приведе до зниження ставки капіталу до надзвичайно низьких рівнів.

Базель I трактує як адекватність капіталу проти кредитного ризику, що намагається створити подушку від кредитного ризику. Він побудований на таких чотирьох аспектах (так званих опорах) [14]:

– складові частини капіталу (він визначає характер капіталу, який може розглядатися як резерв);

– зважування ризиків, що створило комплексну систему для надання ваги різним категоріям активів банку на основі відносної ризикованості;

– цільове стандартне співвідношення (це діяло як об'єднуючий фактор між першими двома аспектами; був встановлений універсальний стандарт 8% покриття активів, зважених на ризик, капіталом першого та другого рівнів, причому щонайменше 4% покриваються лише капіталом першого рівня);

– перехідні та впроваджувальні механізми (були встановлені поетапні строки впровадження, в яких до кінця 1990 року було досягнуто 7,25%, а до кінця 1992 року – 8% покриття активів).

Хоча Базель I приніс світовий стандарт у нормативно-правових актах, запровадивши концепцію зважених на ризик активів та відокремлений капітал, він мав такі недоліки [15]:

– відсутність чутливості до ризику;

– неповне покриття джерел ризику, адже Базель I зосередився лише на кредитному ризику; поправка до Базеля I у 1996 році, тобто поправка на ринковий ризик, заповнила важливу прогалину, але є й інші види ризику, такі як операційний ризик, репутаційний ризик та стратегічний ризик, які не охоплені нормативними вимогами;

– підхід «один для всіх» (вимоги практично однакові не залежно від рівня ризику, складності та типу діяльності банку);

– довільна міра (коефіцієнт 8% до капіталу є довільним і не ґрунтується на чітких цілях платоспроможності).

Наступною реформою з огляду на «прогалини» у 2004 році було внесення змін та доповнень до Базеля I, оновлена версія якого дістала назву «Базель II». Ця угода була заснована на таких трьох параметрах (так званих опорах) [16]:

– мінімальні вимоги до капіталу (банки мають продовжувати підтримувати вимогу щодо мінімальної достатності капіталу у розмірі 8% активів, зважених на ризик, однак капітал розглядається з трьох позицій відповідності, а саме ринкового, операційного, кредитного ризиків);

– регуляторний нагляд (відповідно до цього, від банків вимагалось розробити та використовувати

кращі методи управління ризиками для моніторингу всіх трьох видів ризику, з якими стикається банк, а саме кредитних, ринкових та операційних ризиків, та управління ними);

– ринкова дисципліна (це підвищило вимоги до розкриття інформації, що дасть змогу оцінити дані про сферу використання капіталу, достатність капіталу банку тощо).

Водночас для забезпечення ефективного впровадження цієї реформи у 1999 році Базельським комітетом було розроблено документ «Основні принципи ефективного банківського нагляду» [17], які також переглядалися та оновлювалися у 2011 році з урахуванням фактору часу та змін у середовищі, зокрема фінансової кризи 2008–2009 років.

У відповідь на світову фінансову кризу у Європі задля зміцнення фінансової системи у 2010 році керівники центральних банків та наглядові органи країн розробили нові правила Базельського комітету, що були зафіксовані в угоді Базель III. Основні принципи Базеля III полягають у такому [18, с. 30–39].

1) Мінімальні вимоги до капіталу. Угода про Базель III підвищила мінімальні вимоги до капіталу для банків з 2% у Базелі II до 4,5% від загального капіталу у відсотках для активів, зважених на ризик банку. Існує також додаткова вимога до 2,5% буферного капіталу, яка приводить загальну мінімальну вимогу до 7%. Банки можуть використовувати буфер, коли стикаються з фінансовими навантаженнями, але це може призвести до ще більших фінансових обмежень під час виплати дивідендів. Станом на 2015 рік вимога до капіталу першого рівня зросла з 4% у Базелі II до 6% у Базелі III. Вимоги мали бути впроваджені з 2013 року, але дата впровадження була перенесена кілька разів, і банки тепер мають до 1 січня 2022 року здійснити зміни.

2) Коефіцієнт важеля. Базель III запровадив коефіцієнт важеля, що не базується на оцінці ризику, щоби бути зворотною зупинкою до вимог щодо капіталу на основі ризику. Банки зобов'язані мати коефіцієнт левериджу, що перевищує 3%. Коефіцієнт левериджу, що не базується на оцінці ризику, розраховується діленням капіталу першого рівня на середні загальні консолідовані активи банку. Для виконання вимоги Федеральний резервний банк США встановив коефіцієнт залучення на рівні 5% для страхових банківських холдингових компаній та 6% для фінансових установ, що мають велике значення для системи.

3) Вимоги до ліквідності. Базель III запровадив використання двох коефіцієнтів ліквідності, а саме коефіцієнта покриття ліквідності та чистого коефіцієнта стабільного фінансування. Коефіцієнт покриття ліквідності вимагає від банків тримати

досить високоліквідні активи, які можуть протистояти 30-денному сценарію фінансування, визначеному наглядовими органами. Мандат на коефіцієнт покриття ліквідності був введений у 2015 році лише на 60% від його заявлених вимог, і, як очікується, він збільшуватиметься на 10% щороку до 2019 року, коли він набере повного ефекту. З іншого боку, коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) вимагає від банків підтримувати стабільне фінансування вище необхідного обсягу стабільного фінансування протягом періоду тривалого стресу. NSFR був розроблений для усунення невідповідностей ліквідності і ввівся в дію у 2018 році.

Більш детально проблеми й наслідки впровадження Базеля III в діяльність банків ми розглянемо у заключному розділі нашого дослідження.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, зауважимо, що у ЄС існує єдине правове поле, у межах якого діють європейські кредитні інститути, основні засади якого закріплені в правових нормах, які забезпечують уніфіковане регулювання банківської діяльності. У сучасних умовах управління банківським ризиками розглядається через призму методологічних розробок, запропонованих Базельським комітетом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Директива 73/183/ЄЕС Ради Європейського Співтовариства «Про скасування обмежень щодо вільного заснування банків та інших фінансових установ та вільного надання ними незалежних послуг». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_456#Text (дата звернення: 20.07.2020).

2. First Council Directive 77/780/EEC of 12 December 1977 on the coordination of the laws, 1111 regulations and administrative provisions relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions. URL: eur-lex.europa.eu/legal-content (дата звернення: 10.07.2020).

3. Перша Директива Ради 77/780/ЄЕС «Про координування законів, постанов та адміністративних положень щодо початку та ведення діяльності кредитних установ». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_353#Text (дата звернення: 06.07.2020).

4. Директива Ради (88/361/ЄЕС) «Щодо імплементації статті 67 Договору». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_182#Text (дата звернення: 10.07.2020).

5. Директива 2000/12/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Щодо започаткування діяльності кредитних установ та її ведення». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_277#Text (дата звернення: 05.07.2020).

6. Сідак М., Мічатець В. Порівняльний аналіз принципів правового регулювання банківських відносин в Європейському Союзі та Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право* : в 2 ч. 2011. Вип. 15. Ч. 2. С. 130–135.

7. Lamfalussy Report. URL: <https://www.esma.europa.eu/document/lamfalussy-report> (дата звернення: 20.07.2020).

8. Гойванюк М. Досвід регулювання банківської діяльності в країнах ЄС. *Фінанси, облік і аудит* : збірник наукових праць / редкол.: А. Мороз (відп. ред.). Вип. 19. Київ : КНЕУ, 2012. С. 30–39.

9. Директива 2006/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ (виправлене видання). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_862 (дата звернення: 10.07.2020).

10. Мозговий О., Павлюк О. Регуляторне середовище розвитку світової банківської системи. *Міжнародна економічна політика*. 2017. № 1. С. 28–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2017_1_4 (дата звернення: 19.07.2020).

11. Конопатська Л., Гойванюк М. Банківський нагляд у країнах ЄС. *Фінанси, облік і аудит*. 2017. Вип. 2. С. 86–97. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30203/86-97.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (дата звернення: 18.07.2020).

12. Regulation (EU) № 575/2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms (CRR). 2013. URL: ec.europa.eu/finance/bank/regcapital/legislation-in-force/index_en.htm (дата звернення: 20.07.2020).

13. Directive 2013/36/EU on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms (CRD IV). 2016. URL: ec.europa.eu/finance/bank/regcapital/legislation-in-force/index_en.htm (дата звернення: 10.07.2020).

14. Mohane Y., Shenoy A. Basel banking norms: their efficacy, analysis in the global context & future direction.

15. Must-know: Why Basel I wasn't a good fit for all banks. URL: <https://marketrealist.com/2014/09/must-know-basel-wasnt-good-fit-banks> (дата звернення: 20.07.2020).

16. What is meant by Basel norms in banking? URL: <http://economyria.com/basel-norms-banking> (дата звернення: 15.07.2020).

17. Основні принципи ефективного банківського нагляду. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Basel_Core_principles_2012.pdf?v=4 (дата звернення: 20.07.2020).

18. What is Basel III? // Corporate Finance Institute. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/basel-iii> (дата звернення: 18.07.2020).

REFERENCES:

1. Dyrektyva 73/183/YEES Rady Yevropeys'koho Spivtovarystva "Pro skasuvannya obmezhen' shchodo vil'noho zasnuvannya bankiv ta inshykh finansovykh ustanov ta vil'noho nadannya nymy nezaleznykh posluh" [Directive 73/183 / EEC of the Council of the European Community "On the abolition of restrictions on the freedom of establishment of banks and other financial institutions and the freedom to provide independent services"]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_456#Text (accessed 20 July 2020).

2. First Council Directive 77/780/EEC of 12 December 1977 on the coordination of the laws, 1111 regulations and administrative provisions relating to the tak-

ing up and pursue it of the business of credit institutions. Available at: eur-lex.europa.eu/legal-content (accessed 10 July 2020).

3. Persha Dyrektyva Rady 77/780/YEES “Pro koordynuvannya zakoniv, postanov ta administratyvnykh polozhen' shchodo pochatku ta vedennya diyal'nosti kredytnykh ustanov” [First Council Directive 77/780/EEC “On the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions”]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_353#Text (accessed 06 July 2020).

4. Dyrektyva Rady (88/361/YEES) “Shchodo implementatsiyi statti 67 Dohovoru” [Council Directive (88/361/EEC) “On the implementation of Article 67 of the Treaty”]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_182#Text (accessed 10 July 2020).

5. Dyrektyva 2000/12/YES Yevropeys'koho Parlamentu ta Rady “Shchodo zapochatkuvannya diyal'nosti kredytnykh ustanov ta yiyi vedennya” [Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council on the taking up and pursuit of the business of credit institutions]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_277#Text (accessed 05 July 2020).

6. Sidak M., Michetek V. (2011) Porivnyal'nyy analiz pryntsyviv pravovoho rehulyuvannya bankivs'kykh vidnosyn v Yevporeys'komu Soyuzi ta Ukrayini [Comparative analysis of the principles of legal regulation of banking relations in the European Union and Ukraine]. Uzhhorod : Lira, pp. 130–135 (in Ukrainian).

7. Lamfalussy Report. Available at: <https://www.esma.europa.eu/document/lamfalussy-report> (accessed 20 July 2020).

8. Goyvanyuk M. (2012) Dosvid rehulyuvannya bankivs'koyi diyal'nosti v krayinakh YES [Experience in regulating banking in EU countries] // Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, SHEI “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”. – Kyiv : KNEU, pp. 30–39 (in Ukrainian).

9. Dyrektyva 2006/48/YES Yevropeys'koho Parlamentu ta Rady pro zapochatkuvannya ta zdiysnennya diyal'nosti kredytnykh ustanov (vypravlene vydannya) [Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council on the taking up and pursuit of the

business of credit institutions (revised edition)]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_862 (accessed 10 July 2020).

10. Mozgovyi O. (2017) Rehulyatorne sere-dovyshche rozvytku svitovoyi bankivs'koyi systemy [Regulatory environment of world banking system development] // International economic policy. – № 1, pp. 28–45. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2017_1_4 (accessed 19 July 2020).

11. Konopatska L., Goyvanyuk M. (2017) Bankivs'kyy nahlyad u krayinakh YES [Banking supervision in EU countries] // Finance, accounting and audit, pp. 86–97. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30203/86-97.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (accessed 18 July 2020).

12. Regulation (EU) № 575/2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms (CRR). Available at: ec.europa.eu/finance/bank/regcapital/legislation-in-force/index_en.htm (accessed 20 July 2020).

13. Directive 2013/36/EU on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms (CRD IV). Available at: ec.europa.eu/finance/bank/regcapital/legislation-in-force/index_en.htm (accessed 10 July 2020).

14. Mohane, Yatin and Shenoy, Akshay Basel banking norms: their efficacy, analysis in the global context & future direction.

15. Must-know: Why Basel I wasn't a good fit for all banks. Available at: <https://marketrealist.com/2014/09/must-know-basel-wasnt-good-fit-banks> (accessed 20 July 2020).

16. What is meant by Basel norms in banking? Available at: <http://economyria.com/basel-norms-banking> (accessed 15 July 2020).

17. Osnovni pryntsyvy efektyvnoho bankivs'koho nahlyadu [Basic principles of effective banking supervision]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Basel_Core_principles_2012.pdf?v=4 (accessed 20 July 2020).

18. What is Basel III? // Corporate Finance Institute. Available at: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/basel-iii/> (accessed 18 July 2020).